

ЙДУЧИ НАЗУСТРІЧ ВЕЛИКОДНЮ — ДОРОГА НАРОДНОЇ ПОБОЖНОСТІ

Побожність простих людей вторувала різні шляхи, щоб через певні молитовні практики та ритуали закарбувати в серці людини тайну спасіння, яку ми святкуємо в час Великодня. Народна побожність — це спроба представити тайну відкуплення в таких образах, які промовляють до серця людини. За бажанням народне благочестя можна би назвати певним способом глибинно-психологічного тлумачення Святого Письма. Бо побожність простих людей не тримається на дослівному тлумаченні Біблії, а вловлює біблійні імпульси, щоб одягнути їх у символічні образи. Завдяки цьому біблійні образи торкаються сердець вірян. Ці глибинні образи провадять нас у власну душу, центрують нас і дають змогу торкнутися своєї справжньої сутності, свого первинного, неспотвореного образу — такого, яким створив нас Бог.

Існує три першочергові шляхи, які підводять до тайни Ісусових страстей так близько, що вже можна відчутти переображувальну і цілющу силу Великодня. Перший із них, який детально описаний у цій книзі, — це «Сім слів Ісуса на хресті». Я розважав над ними як над способом переображення страхів нашого серця. Бо вже в «Семи словах Ісуса на хресті» можна завжди відчутти силу воскресіння. Воскресіння Ісуса тут є образом надії, яка може все в нас переобразити: немає такої темряви, щоб її не осяяло світло, немає жодної заскорузлості, крізь яку не пробилось б життя, а також жодної невдачі, яка б не стала новим початком. І немає такого страху, який Ісусовим воскресінням із мертвих не можна було б перетворити на довіру та впевненість.

Два інші шляхи народної побожності, які мають підготувати наше серце до тайни відкуплення, що стає видимою у воскресінні Христа, — це Хресна дорога з її чотирнадцятьма молитовними стаціями й почитання п'яти Христових ран. На цих двох шляхах я зупинюсь лише коротко.

Чотирнадцять молитовних стацій Хресної дороги

Ідучи Хресною дорогою, ми на кожній молитовній стації роздумуємо про подію, якій вона присвячена, а тоді переходимо до наступної. Іноді чотирнадцять молитовних стацій Хресної дороги зображені на стінах усередині храму, тоді молимося їй у храмі. Однак значно популярніші хресні дороги просто неба, які часто ведуть до

відпустового храму. Тоді Хресна дорога, яку ми торуємо, стає справжнім і не таким уже коротким шляхом, який до того ж нерідко підіймається вгору, тож відчувається й фізичне навантаження.

Чотирнадцять — це число зцілення та допомоги. У стародавньому Вавилоні вірили в 14 богів-цілителів. А в християнстві знаємо 14 помічників у скорботах. Тобто це число має глибокий символічний зміст. І прообрази тих молитовних стацій, які ми проходимо, існують насправді. Не всі вони описані в Біблії. Однак народна побожність дозволяє собі розвивати ті первинні образи, які розповідають про тайну спасіння.

Ось картина суду. Так називається *перша* молитовна стація: «Ісуса засуджено на смерть». Нас знову й знову оцінюють несправедливо й осуджують. І ми не маємо змоги захиститись від несправедливого присуду. Можемо лише витримати це разом із Христом у надії, що Бог нас виправдає.

Друга молитовна стація. «Ісус бере на Себе хрест». Так само як Ісус, ми часом змушені приймати хрест на свої плечі.

Над цим роздумуємо на *третьій* молитовній стації. Досить часто цей хрест тяжіє над нами. І ми падаємо під його ношею. На Хресній дорозі падіння Ісуса згадується тричі — на *третьій, сьомій і дев'ятій* стаціях. Це для нас наче підбадьорення: навіть коли падаємо знову й знову, ми не повинні дозволити собі впасти остаточно, здатися. Ісус, Який тричі падає і Який воскрес із мертвих, хоче дати нам надію, що остаточно ми встанемо й воскресемо разом із Ним.

Четверта молитовна стація Хресної дороги позначена зустріччю Ісуса з матір'ю. На ній знаходить свій вияв і переображення той біль, який роздирає матерів, коли страждають їхні діти.

П'ята молитовна стація — «Симеон Киринейський допомагає Ісусові нести хрест» — зміцнює нашу надію й додає впевнености в тому, що ми не залишимося наодинці зі своїм хрестом, що й нам на допомогу прийдуть люди.

Так само втішає і *шоста* молитовна стація, на якій Вероніка хустиною витирає з Ісусового лица піт і в дар отримує Його справжнє відображення. Хресна дорога запрошує нас віднайти у стражданні свій справжній образ.

Восьма молитовна стація має назву «Ісус зустрічає єрусалимських жінок». Ісусові не потрібне наше співчуття. Він іде дорогою страждань, щоб ми навернулись, щоб пішли тим шляхом, який веде до Бога.

Назва *десятої* молитовної стації — «З Ісуса знімають одіж». Стати оголеним — означає бути скомпрометованим. Це ми знаємо дуже добре! Коли з Ісуса знімають Його одіж, то в цьому можемо впізнати себе. Тоді в нас не буде потреби соромитися своєї наготи. Її покриває любов Ісуса, Який був оголеним заради нас.

Одинадцята молитовна стація — «Ісуса прибивають до хреста». Він не може уникнути Своєї долі. Й ми також прибиті до хреста. Ми самі наче той хрест. Однак цю «прибитість» Ісус перемінює Своєю любов'ю.

Тоді «Ісус вмирає на хресті». Так називається *дванадцята* молитовна стація. Ісус умирає за

нас, віддає життя за Своїх друзів, щоб ми могли жити.

Тринадцята молитовна стація показує нам, як «Ісуса знімають із хреста» і кладуть на коліна матері. Образ «П'єта» — матір з мертвим Сином на колінах, оплакування Христа Богородицею — став одним із найсильніших мотивів в іконографії та мистецьких творах. Це благоговійне зображення стало водночас образом надії супроти смерті. Особливо шановане воно було у XIV ст. — в часи, коли лютувала чума. Цей образ немов промовляє: у смерті ми не зникнемо у сирій порожнечі, а потрапимо в люблячі обійми Бога. Він пригорне нас так ніжно, як Марія обіймає Свого мертвого Сина.

Чотирнадцята молитовна стація — «Святе тіло Ісуса кладуть до гробу» — запрошує нас поховати все старе, щоб після цього ми змогли воскреснути з Христом до справжнього життя, до справжньої свободи, де ніщо ветхе вже нас не триматиме.

Для багатьох людей Хресна дорога є добрим вірцем того, як з надією та довірою проходити через власні болі й випробування, не здаватися й віднаходити себе на Ісусовому шляху, усвідомлюючи, що й наша дорога веде через хрест до воскресіння.

Почитання Христових ран

Третій шлях побожності простих людей до досягнення розуміння Ісусових страстей як зцілення наших ран — це почитання п'яти Христових ран. Тут перед нами постають два аспекти.

Передусім у Його ранах ми впізнаємо себе. Це наш власний досвід і зраненість, які віддзеркалюються в ранах Ісуса. Водночас важливим є й інше: митці нерідко зображають ці рани не криваво-червоними, а золотистими. За цим стоїть віра в переображення ран Христових, але також і надія на переображення ран наших.

В Ісуса прибитими до хреста, за переданням, були також ноги, простромлені великим цвяхом. Ці *обидві рани на ногах* свідчать про нашу неспроможність бути вірними самим собі, мати твердий ґрунт під ногами, а також здатність постояти за себе. Бути вірним собі — це вияв довіри до себе, а рани на ногах вказують, що нам її бракує. У розмовах я раз у раз зустрічаю людей, які нарікають на те, що мало довіряють собі. Вони не можуть за себе постояти, легко здаються під тиском критики, підлаштовуються під чужу думку. У них немає твердої та чіткої позиції, немає внутрішнього стрижня, а здатність протистояти зовсім відсутня. Коли митці зображують рани Ісуса золотом, вони тим самим на символічному рівні виражають віру в те, що й наші власні рани на ногах стануть «позолоченими». Там, де нам бракує довіри до себе, зростає спроможність сприяти цій упевненості інших, щоб вони могли бути собою. А тоді, як це сформулювала св. Гільдегарда Бінгенська, наші рани перетворюються на перли. Через рани ми пізнаємо золоте сяйво нашої душі, нашої дарованої Богом спроможності зцілити рани інших.

Третя рана — це рана серця. Вона символізує зранену любов. Серце — осердя особи й осідок любови. Рана серця показує, що нас, як людей, поранили, не визнали, не сприйняли. Ми не досвідчили поваги. Рана серця вказує на те, що нас зранили саме в любові. У любові ми відкриваємось до іншої людини. Тому тим болючішою є ця рана, завдана нашому серцю. Ми зробили себе вразливими, відкривши своє серце, а хтось інший скористався цією вразливістю. Він свідомо хотів показати нам свою владу, раничи нас у найбільш чутливе місце, в прихисток нашої найбільшої любови.

Четверта і п'ята рани — це рани на руках. У них бачимо п'ять різних аспектів. Так, з огляду на наш власний досвід можна б говорити про п'ять різних зранень. У цьому розумінні перша рана руки — це те, що ми міцно прибиті до певного образу. В нас немає шансу жити власним життям, проявити нашу неповторну особистість. Той образ, до якого нас міцно прибили цвяхами інші, заважає нам показати себе такими, якими ми є насправді.

Друга рана рук полягає в тому, що нас немов би тримали у в'язниці, міцно вчепившись за нас. Ми не мали права вийти з дому, бо мусили допомагати батькам. Ми не могли навчатись у виші, бо потрібні були вдома. Нас позбавили змоги обирати професію, яка приносила б нам радість. Нас утримували на тій життєвій дорозі, яка не була нашою. Багато людей переживає ці рани на руках дуже болісно. Їм здається, що тепер уже запізно